

Святитель Іоанн Златоуст, Архієпископ Константинопольський - один з трьох Вселенських святителів, разом зі святителями Василієм Великим і Григорієм Богословом.

Народився в Антіохії близько 347 року, в родині воєначальника. Його батько, Секунд, помер незабаром після народження сина; мати, Анфуса, не стала більш виходити заміж і віддала всі сили вихованню Іоанна.

Юнак навчався у кращих філософів і риторів, рано звернувся до поглибленого вивчення Святого Письма і молитовно

го

споглядання. Святитель Мелетій, єпископ Антіохійський (пам'ять 12 лютого), котрий полюбив

Іоанна як сина, наставив його у вірі і в 367 році хрестив. Через три роки святий І

о

ан

н

був поставлений у чтиця.

Після того, як святитель Мелетій був відправлений на заслання імператором Валентом, в 372 році, святий Іоанн спільно з Феодором (згодом - єпископом Мопсуестським) вчився у досвідчених наставників подвижницького життя, пресвітерів Флавіана і Діодора Тарсійських.

Коли померла мати святого Іоанна, він прийняв чернецтво, яке називав «істинною філософією». Незабаром святого Іоанна визнали гідним кандидатом для заняття єпископської кафедри. Однак він з смиренності ухилився від архієрейського сану. У цей час святий Іоанн написав «Шість слів про священство», велике творіння православного пастирського богослов'я.

У 381 році святий єпископ Мелетій Антіохійський висвятив його на диякона. Наступні роки були присвячені створенню нових богословських творінь: «Про Провидіння», «Книга про дівство», «До молодої вдови» (два слова), «Книга про святого Вавіла і проти Юліана і язичників».

У 386 році святий Іоанн був хіротонісаний єпископом Антіохійським Флавіаном у пресвітера. На нього поклали обов'язок проповідувати Слово Боже. Святий Іоанн виявився блискучим проповідником, і за рідкісний дар Божого священного слова отримав від пастви найменування «Златоуст». Дванадцять років святий, при скупченні народу, зазвичай двічі на тиждень, а іноді щодня, проповідував у храмі, дивуючи серця слухачів.

У пастирській ревності про найкраще засвоєння християнами Священного Писання святий Іоанн звернувся до герменевтики - науки про тлумачення Слова Божого. Він написав тлумачення на багато книг Священного Писання (Буття, Псалтир, Євангелія від Матвія та Іоанна Богослова, Послання апостола Павла) і безліч бесід на окремі біблійні тексти, а також повчання на:

свята, на хвалу святих і слова апологетичні (проти аноме

ї

в,

і

удействующих і язичників).

Святий Іоанн як пресвітер ревно виконував заповідь піклування про бідних: при ньому Антіохійська Церква опікала кожен день до 3000 дів і вдовиць, не рахуючи ув'язнених, подорожніх і хворих. Слава чудового пастиря і проповідника росла.

У 397 році, після кончини Константинопольського архієпископа Нектарія, святий Іоанн Златоустий був викликаний з Антіохії для поставлення на Константинопольську кафедру. У столиці святий архіпастир не міг проповідувати так часто, як в Антіохії. Безліч справ чекало рішення святителя, він почав з головного - з духовного вдосконалення священства. І тут кращим прикладом був він сам.

Кошти

, які призначалися для архієпископа, святий

надав

на утримання кількох лікарень і двох готелів для прочан. Архіпастир задовольнявся мізерною їжею, відмовлявся від запрошень на обіди.

Ревність святителя до утвердження християнської віри поширювалася не тільки на жителів Константинополя, але і на Фракію, включаючи слов'ян і готів, Малу Азію і Понт

і

йську область. Їм було поставлено єпископ для Церкви Боспору, що знаходилася в Криму.

Святий Іоанн направляв ревних місіонерів у Фінікію, Персію, до скіфів, писав послання до Сирії, щоб повернути Церкві маркіоніт

і

в, і домігся цього.

Багато праць поклав святитель на улаштування благоліпного Богослужіння: склав чин Літургії, ввів антифонний спів за всенічним бдінням, написав кілька молитов чину Єлеопомазання. Розбещеність столичних звичаїв, особливо імператорського двору, знайшла в особі святителя неприємного викривача.

Коли імператриця Євдоксія, дружина імператора Аркадія (395-408), розпорядилася про конфіскацію власності у вдови і дітей опального вельможі, святий став на їхній захист. Горда імператриця не поступилася і затаїла гнів на архіпастиря. Ненависть Євдоксії до святителя розгорілася з новою силою, коли недоброзичливці сказали їй, ніби святитель у своєму повчанні про суетних жінок мав на увазі її.

Суд, складений з ієрархів, справедливо обвинувачуваних раніше Златоустим, постановив позбавити влади святого Іоанна і за образу імператриці страти. Імператор Аркадій змінив страту вигнанням. У храм

ах

юр

б

ився збуджений народ, який вирішив захищати свого пастиря. Святитель, щоб уникнути хвилювань, сам віддав себе в руки влади.

Тієї ж ночі в Константинополі стався землетрус. Перелякана Євдоксія просила імператора терміново повернути святого і негайно послала лист вигнаному пастирю, благаючи його повернутися. Але вже через два місяці новий донос пробудив гнів Євдоксії.

У березні 404 року відбувся несправедливий собор, який постановив вигнати святого Іоанна. За вигнання його зі столиці пожежа зруйнувала на попіл будівлю сенату, послідували спустошливі набіги варварів, а в жовтні 404 року померла Євдоксія. Навіть язичники бачили в цих подіях Небесне покарання за несправедливе осудження угодника Божого.

Перебуваючи у Вірменії, святитель Іоанн намагався зміцнити своїх духовних чад. У численних листах (їх збереглося 245) єпископам Азії, Африки, Європи і особливо своїм друзям у Константинополі, святий Іоанн втішав страждаючих, наставляв і підтримував своїх прихильників.

Взимку 406 року святитель Іоанн був хворобою прикутий до ліжка. Але вороги його не заспокоїлися. Зі столиці прийшов наказ перевести святого Іоанна в глухий Пітіус (Пицунду, в Абхазії). Виснажений хворобами святитель, у супроводі конвою, три місяці в дощ і спеку здійснював свій останній перехід.

У Команов (територія сучасної Абхазії) сили залишили його. У склепу святого Василіска, втішений баченням мученика («Не сумуй, брате Іоанне! Завтра ми будемо разом»), причастившись Святих Тайн, вселенський святитель зі словами «Слава Богу за все!» Відійшов до Господа 14 вересня 407 року.

Святитель Іоанн Златоуст був похований в Команії. У 438 році Прокл, Патріарх Константинопольський (434-447), здійснюючи Богослужіння в храмі святої Софії, виголосив похвальне слово пам'яті свого великого вчителя, в якому сказав: «О Іоанне! Життя твоя многотрудна, но смерть славна, гроб твій блажен и воздаяние обильно по благодати и милосердию Господа нашего Иисуса Христа. О благодать, препобеждающая пределы, место и время! Место препобедила любовь, предел уничтожила незабвенная память, и местом не ограничались чудеса святителя».

У своєму слові Патріарх Прокл порівнював святителя Іоанна Златоуста зі святим Іоанном, Предтечею Господнім, проповідувавшим покаєння і також потерпілим за викриття пороків. Народ, що горів любов'ю до святителя Іоанна Златоуста, не давши Патріарху докінчити свого слова, почав одностайно просити його звернутися до імператора з проханням про перенесення святих мощей святителя з Коман у Константинополь.

Святитель Прокл вирушив до царя Феодосія II (408-450) і від імені Церкви і народу просив його про це. Імператор погодився і відправив у Коман особливих посланців зі срібною ракою, щоб з пошаною перевезти святі мощі.

Жителі Коман глибоко сумували про те, що їх позбавляють великого скарбу, але не могли опиратися царському указу. Коли ж імператорські посланці приступили до гробу святителя Іоанна, вони не змогли взяти його мощі. Тоді імператор, у каятті, написав послання святителю, просячи у нього пробачення за себе і за свою матір Євдоксію.

Послання це прочитали біля гробу святителя Іоанна, поклали на нього і вчинили всеношну. Потім приступили до гробниці, легко підняли мощі і внесли на корабель (гробниця святителя Іоанна залишилася в Команові, поблизу Піцунди; нині вона

перебуває в кафедральному соборі в місті Сухумі). Тоді ж відбулося зцілення убогої людини, який приклався до покрову від гробу святого.

Після прибуття мощей святителя Іоанна до Константинополя, 27 січня 438 року все місто, на чолі з Патріархом Проклом, імператором Феодосієм, з усім його синклітом і безліччю народу вийшли назустріч. Численні клірики зі свічками, кадилами і хоругвами взяли срібну раку і з співами внесли її до церкви святої мучениці Ірини.

Коли Патріарх Прокл відкрив раку, тіло святителя Іоанна виявилось нетлінним, від нього іс ходил и пахощі. Припавши до раки, імператор Феодосії II зі сльозами просив святителя пробачити його матір, говорячи від її імені словами: «Допоможи мені, святий отче, у славі своїй, яку ти прийняв від Бога і, перш, ніж я буду засуджена на Страшному суді Христовому, прости мене». Говорячи це, він не переставав плакати.

Народ не відходив від раки весь день і всю ніч. На ранок мощі святого були віднесені в соборну церкву Святих Апостолів. Коли рака була поставлена на патріаршому престолі, весь народ єдиними вустами вигукнув: «Прийми престол свій, отче!» - І Патріарх Прокл з багатьма, що стояли біля раки, побачили, як святитель Іоанн відкрив свої уста й вимовив «Мир всім!».

У IX столітті Йосип Піснописець, Косма Веститор та інші написали піснеспіви на честь перенесення мощей святителя Іоанна Златоуста, які й понині співаються Церквою в спогад цієї події.